RIKOSUHRIPÄIVYSTYS
BROTTSOFFERJOUREN

Eduskunnan lakivaliokunnalle

VNS 6/2025 vp
22.9.25

Rikosuhripäivystyksen lausunto valtioneuvoston sisäisen turvallisuuden selonteosta

Rikosuhripäivystys (RIKU) kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi sisäisen turvallisuuden selonteosta. Lausumme asiasta oman toimialamme, rikoksen uhrien aseman ja tukemisen näkökulmasta.

Yleisesti voidaan todeta, että rikoksen uhrien asema nousee selonteossa esille hyvin vähän. Kuitenkin tiedetään, että uhrien tukeminen on myös tärkeää rikoksia ennalta estävää toimintaa. Sekä uhrien selviytymisen ja oikeusturvan toteutumisen että rikosten ennalta estämisen kannalta olisi tärkeää, että uhrien asema, suojelu ja tukeminen huomioitaisiin vahvasti sisäisen turvallisuuden kehittämisessä.

Uhrien aseman parantamisessa on myös huomioitava lähivuosina voimaan saatettavat useat EU-direktiivit, jotka merkittävällä tavalla parantavat uhrien asemaa. Ihmiskauppadirektiivin muutosdirektiivi (2024/1712) tulee toimeenpanna kesällä 2026, naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjumisesta annettu ns. NKV-direktiivi (2024/1385) tulee toimeenpanna kesällä 2027, ja lisäksi odotettavissa on neuvoteltavana olevan ns. rikosuhridirektiivin (2012/29) muutosdirektiivin tuomat muutokset muutaman vuoden kuluttua.

Nostamme esille lausunnossamme joitain RIKUn omassa työssään kohtaamia erityiskysymyksiä, jotka liittyvät käsiteltävänä olevaan selontekoon.

Uhrin asema tietoverkkoavusteisissa omaisuusrikoksissa

Kuten selonteossa (s. 6) todetaan, rikosten tietoteknistyminen, monimutkaistuminen ja kansainvälistyminen vaikeuttavat rikosten tutkintaa ja pidentävät esitutkinnan kestoa, joka osin heikentää rikosten selvitystasoa. Rikosten uhrien kannalta tämä tarkoittaa sitä, että vain pieni osa heihin kohdistuvista tietoverkkoavusteisista omaisuusrikoksista saadaan selvitettyä, eikä uhri näin ollen saa oikeutta tai korvauksia menetyksistään. Näiden rikosten uhrien asema on usein hyvin vaikea taitavasti toteutettujen ja alati muuttuvien huijausten johdosta.

Kuten olemme toukokuussa komission sisäisen turvallisuuden strategiaa (E39/2025) koskevassa lausunnossa todenneet, **tietoverkkoavusteisen petosrikollisuuden ennaltaehkäisy sekä uhrien tukeminen ja heidän asemansa vahvistaminen on tehokasta rikostorjuntaa.** Uhrit tarvitsevat keskusteluapua selviytyäkseen itsesyytöksistä ja häpeästä, mitä tällaisen rikoksen uhriksi joutumisesta lähes aina seuraa. He tarvitsevat myös konkreettista apua, kuinka toimia suojautuakseen jatkorikoksilta, sekä neuvoja ja tukea taloudellisista vaikeuksista selviytymiseen. Myös pankkien vastuita ja velvollisuuksia tulisi selkeyttää.

RIKU
RIKOSUHRIPÄIVYSTYS
BROTTSOFFERJOUREN

Laajamittaiset rikostapahtumat ja varautuminen

Laajamittaiset rikostapahtumat kuten Vastaamo-tapaus ovat osoittaneet, että Suomen oikeusjärjestelmä taipuu huonosti rikoksiin, joissa asianomistajien määrä on hyvin suuri. Toisaalta on nähtävissä, että riskit laajoille uhreja merkittävällä tavalla vahingoittaville tietomurroille ovat suuria. Näin ollen näihin tilanteisiin tulisi varautua nykyistä paremmin.

Rikosuhripäivystys pitää tärkeänä **oikeusjärjestelmämme uudistamista siten, että ryhmäkäsittely olisi mahdollinen**. Esimerkiksi valtakunnansyyttäjä Ari-Pekka Koivisto on Advokaatti-lehdessä 5/2023[1] todennut seuraavasti: *"Rikosasioihin tulisi ottaa käyttöön oma versionsa ryhmäkanteesta ja jonkinlainen valtion asiamiesjärjestelmä. Heti rikosprosessin alussa voitaisiin todeta, että tietty julkinen asiamies tai asiamiesryhmä edustaa kaikkia uhreja."*

RIKU haluaa samalla nostaa esille **varautumisen merkityksen uhrien tukemiseksi laajoissa rikostapahtumissa**. Käytännössä tämä koskee useimmiten laajoja tiemurtoja tai väkivaltaisia iskuja. On erittäin tärkeää, että uhrit saavat nopeasti juuri kyseiseen tilanteeseen liittyvää tukea ja neuvontaa voidakseen muun muassa välttyä jatkorikoksilta tai saadakseen henkistä tukea.

Varautuminen on myös tärkeä osa terrorismin torjuntaa, mikä on huomioitu ns. terrorismintorjuntadirektiivissä (2017/541), jossa terrorismin uhrien suojelu, tukeminen ja oikeudet sisältyvät direktiivin V osastoon (artiklat 24–26). Onkin tärkeää, että uhrien saama tehokas suojelu ja tuki nostetaan myös kansallisesti esille terrorismin torjuntatoimien kehittämisessä. Rikosuhripäivystys vastaa Suomessa terrorismintorjuntadirektiivin mukaisista uhrien tukipalveluista, joiden tulee olla käytettävissä lyhyessä ajassa mahdollisen iskun tapahduttua.

Uhrien suojelu ja riskinarviointi

Rikosten uhrien suojelu ei Suomessa toimi tällä hetkellä riittävällä tasolla. Sisäisen turvallisuuden ja ihmisten turvallisuuden tunteen kannalta olisi tärkeää, että uhreille olisi tarjolla riittävät konkreettiset suojelutoimenpiteet, jotka perustuvat yksilölliseen riskinarviointiin.

Apulaisoikeuskansleri Mikko Puumalainen on maaliskuussa 2025 antamassaan ratkaisussa 1905/10/2022 (Poliisin menettely väkivallan riskinarvioinnissa ja uhrin suojelussa) nostanut esille riskinarvioinnin puutteet: *"Riskinarviointia ja -hallintaa koskevien lakimuutosten tarpeellisuutta on ryhdyttävä valmistelemaan ripeästi, jotta säädökset, osaaminen ja viranomaisten käytännöt kehittyisivät vihdoinkin vastaamaan niitä kansainvälisiä velvoitteita, joihin Suomi on sitoutunut ja rikosten uhreja voitaisiin tehokkaammin suojella väkivallalta"*.

Riskinarvioinnin tehostamisen merkitys tulee esille myös ns. parisuhdetappojen ennalta estämisessä. Naisiin kohdistuvia parisuhdetappoja koskevassa valtioneuvoston selvitys- ja tutkimussuunnitelmaan sisältyvässä tutkimuksessa[2] (*Naisiin kohdistuvat parisuhdetapot. Tapahtumaketjut, taustat ja ehkäisy*, 2023) on katsottu, että näitä tapauksia koskevan ehkäisytyön on lähdettävä liikkeelle parisuhdeväkivallan laajan kirjon paremmasta tunnistamisesta ja ilmoittamisesta ja että näistä tapauksista olisi tunnistettava riskienarviointimenetelmillä ne tapaukset, joissa toistuvuuden tai väkivallan eskaloitumisen riski on suuri.

[1] https://advokaatti.fi/2023/11/27/torkean-massiivinen-rikos/
[2] https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164731/VNTEAS_2023_16.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Rikosuhripäivystys pitää sisäisen turvallisuuden parantamisen kannalta tärkeänä, että **riskinarviointia ja -hallintaa kehitetään sekä lainsäädännön että käytännön toimenpiteiden osalta** ottaen huomioon myös NKV-direktiivin edellytykset.

Käytännön työssämme näemme myös edelleen sen, että riskienhallinnan kannalta keskeisten **lähestymiskieltojen** käsittelyt käräjäoikeuksissa kestävät usein liian pitkään, mikä voi aiheuttaa vaaraa suojeltavalle henkilölle. Myös väliaikaisten, poliisin määräämien lähestymiskieltojen, käyttöä tulisi tehostaa, koska ne tarjoavat suojaa silloin, kun sitä tarvitaan välittömästi.

Toisaalta kun tiedetään, että lähestymiskieltoja myös rikotaan yleisesti, olisi lainsäädännön mahdollistamaa **teknistä valvontaa käytettävä nykyistä tehokkaammin**. RIKUn tietojen mukaan teknistä valvontaa on käytetty valtakunnallisesti vain vähän. Teknisesti valvottua lähestymiskieltoa voi hakea käräjäoikeudelta vain pidättämiseen oikeutettu virkamies eli käytännössä poliisi. Mikäli teknisen valvonnan käyttäminen jää hyvin vähäiseksi, tulisi harkita, että sitä voisivat hakea myös suojeltavat henkilöt itse.

Haluamme myös korostaa sitä, että uhreja kohtaavien tahojen tulisi **systemaattisesti ohjata uhrit Rikosuhripäivystykseen tai muihin tukipalveluiden** uhrin yksilöllinen tilanne huomioiden. RIKUn keräämissä poliisin ohjauksia koskevissa tilastoissa on edelleen merkittäviä alueellisia ja paikallisia eroja.

Lopuksi

Rikosuhripäivystys haluaa lopuksi todeta, että uhrinäkökulma ei myöskään tule selkeästi esille selonteon tiettyjä rikostyyppejä koskevissa osioissa. Esimerkiksi **nuorisorikollisuutta käsiteltäessä olisi tärkeää huomioida näiden rikosten uhrien asema** ottaen huomioon, että myös uhrit ovat yleensä nuoria. Nuorten osalta erityinen haaste on se, että he eivät useinkaan tiedä, missä kulkee rikoksen raja ja mistä he voivat saada apua. RIKUssa on resurssien puitteissa pyritty vahvistamaan chat-palveluamme, koska se on havaittu kaikkein parhaimmaksi tavaksi tavoittaa nuoria uhreja. Nuoret tarvitsevat kuitenkin lisää tietoa mahdollisuuksista saada apua ja tukea sekä tunnistaa rikos.

Haluamme lisäksi korostaa selonteon sivulla 23 olevaa pitkäjänteisen kehittämisen tavoitetta varmistaa sisäisen turvallisuuden keskeisten viranomaisten, rikosoikeudenhoidon ketjuun kuuluvien oikeushallinnon viranomaisten sekä tuomioistuinlaitoksen toimintaedellytykset ja turvata niiden rahoituspohja. Katsomme, että tässä kokonaisuudessa tulee myös huomioida **rikoksen uhrien tukipalveluiden rahoituspohjan varmistaminen pitkällä tähtäimellä ottaen huomioon kansainvälisen sääntelyn edellytykset tukipalveluille**, mitä on tuoreeltaan arvioitu alkuvuodessa valmistuneessa uhripoliittisen toimenpideohjelman ns. rahoitustyöryhmän raportissa *Työryhmän ehdotus rikoksen uhrien tukipalveluiden rahoituksen turvaamiseksi*[3]. Matalan kynnyksen palveluilla on uhrien suojelun, selviytymisen ja oikeusturvan toteutumisen lisäksi tärkeä merkitys myös selonteon sivulla 5 mainitun ns. piilorikollisuuden paljastumisessa.

Leena-Kaisa Åberg
toiminnanjohtaja

[3] https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/beb4725f-7166-4e86-a9bf-529ee35bbb04/dac442b7-27fe-4ba3-b970-4bf050a9a26a/RAPORTTI_20250519133558.PDF